

PÄIVITETTY KANNANOTTO TOIMISTOYHTEISÖISTÄ

Suomen Asianajajaliiton hallitus on antanut eettiselle valiokunnalle tehtäväksi päivittää toimistoyhteisöohjeistusta siltä osin kuin päivittämiselle havaitaan olevan tarvetta ottaen erityisesti huomioon mm. digitalisaation mukanaan tuomat uudet yhteistoiminnan muodot. Eettinen valiokunta on aiemmin ottanut kantaa toimistoyhteisöihin liittyviin asianajajaoikeudellisiin kysymyksiin vuonna 1999. Lisäksi valiokunta on vuonna 2010 laatinut muistion avustavien lakimiesten käytöstä toimistoyhteisöissä. Myös valvontalautakunta on ratkaisuisaan aika ajoin ottanut kantaa toimistoyhteisöä koskeviin kysymyksiin.

Valiokunta katsoo, ettei edellä mainituissa valiokunnan kannanotossa 1999 ja muistiossa 2010 jo lausuttua ole aihetta juurikaan muuttaa muutoin kuin toimistoyhteisökäsitteen osalta, jota valiokunnan näkemyksen mukaan olisi syytä täsmentää.

Eettiset ohjeet

Asianajajaliiton Hyvää asianajajatapaa koskevien eettisten ohjeiden (15.1.2009, muut. 8.6.2012) 11.2-kohdan mukaan

”Asianajotoimintaa voi harjoittaa toimistoyhteisössä.

Toimistoyhteisöllä tarkoitetaan sellaista Suomessa toimivien tai Suomessa ja ulkomailla toimivien kahden tai useamman asianajoyhtiön tai itsenäisen asianajajan yhteenliittymää, jolla on yhteisiä toimitiloja tai yhteistä asianajotehtävien hoitamiseen osallistuvaa henkilökuntaa. Toimistoyhteisön voivat muodostaa myös edellä todetut asianajoyhtiöt tai itsenäiset asianajajat, jotka harjoittavat muuta sellaista yhteistyötä, joka antaa kuvan yhteiseen lukuun tapahtuvasta asianajotoiminnasta.

Asianajajan on noudettava salassapito- ja vaitiolovelvollisuuttaan myös toimistoyhteisöön kuuluvien muiden asianajotoimistojen asianajajiin ja lakimiehiin nähden. Toimistoyhteisössä asianajaja saa vaitiolovelvollisuuden estämättä selvittää, ettei hän ole esteellinen hoitamaan tehtävää.”

Markku Ylösen Asianajajaoikeus-teoksen (2014) mukaan toimistoyhteisön muodostumiselle on eettisissä ohjeissa asetettu kolme edellytystä, joista yhdenkin toteutuminen riittää toimistoyhteisöomääritelmän täyttymiseksi:

- yhteenliittymällä on yhteisiä toimitiloja
- yhteenliittymällä on yhteistä asianajotehtävien hoitamiseen osallistuvaa henkilökuntaa tai

Hallitus 7.5.2021

- itsenäiset asianajajat tai asianajoyhtiöt harjoittavat muuta sellaista yhteistyötä, joka antaa kuvan yhteiseen lukuun tapahtuvasta asianajotoiminnasta.

Toimistoyhteisökäsitteestä

Asianajajaliiton eettisten ohjeiden sanamuodon mukaan toimistoyhteisö muodostuu vain asianajajista ja asianajotoimistoista.

Eettinen valiokunta on tosin jo vuonna 1999 katsonut, ettei olisi lähtökohtaista esittää sille, että samoissa toimitiloissa asianajotoimiston kanssa voi toimia lakiasiantomisto tai esimerkiksi tilitoimisto ja että tapaohjeiden sanamuodolla ei ole ollut tarkoitus kieltää tällaista yhteistoimintaa. Tällöin kuitenkin asianajajien salassapitovelvollisuus suhteessa ei-asianajajiin ja heidän palveluksessaan oleviin henkilöihin on ehdoton eikä päämiehen suostumusta sen rikkomiseen voida presumoida missään olosuhteissa.

Edellä mainittuun eettisen valiokunnan kantaan viitaten myös Markku Ylönen on Asianajajaoikeus-teoksessaan pitänyt toimistoyhteisöä ainakin asianajotoimiston ja luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan toimiston välillä mahdollisena sen johdosta, että myös lupalakimiehiä velvoittaa laissa säädetty määräys salassapitovelvollisuudesta.

Tänä päivänä eri toimijoiden yhteisen henkilökunnan, yhteisten tilojen ja yhteisten palveluiden käyttö on yleistynyt myös aloilla, jotka käsittelevät arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja. Palveluiden ulkoistaminen, kustannustehokkuus ja erilaiset yhteistyömuodot ovat nykypäivää. Lisäksi digitalisaatio tuo aivan uusia mahdollisuuksia toimistojen arkeen. Asianajoala ei voi olla täysin tästä kehityksestä irrallinen. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset on huomioitava myös asianajajien eettisissä ohjeissa, vaarantamatta kuitenkaan asianajotoiminnan eettisiä ja lainsäädännöllisiä normeja tai asianajajan perusarvoja. Toimistoyhteisö ja yhteisen henkilökunnan salliminen myös muiden kuin asianajotoimistojen kanssa saattaisi myös lisätä asianajopalveluiden saatavuuden säilymistä kasvukeskusten ulkopuolella, mikä on yksi Asianajajaliiton strategian tavoitteita.

Kuitenkin Asianajajaliitto on erityisesti viime vuosien aikana nimenomaisesti halunnut profiloitua muista oikeudellisista palveluista tarjoavista toimijoista selkeästi erottuvana yhteisönä. Mikäli asianajotoimistoille sallittaisiin laaja ja tiivis yhteistoiminta muiden kuin toisten asianajotoimistojen kanssa, sekoittuminen muihin toimijoihin (lakiasiantomistot, tilitoimistot, tilintarkastusyhteisöt ym.) on ilmeinen ja myös asianajajien perusarvot, erityisesti riippumattomuus, esteettömyys ja luottamuksellisuus, vaarantuisivat liaksi salassapitositoumuksista ym. järjestelyistä huolimatta. Myös mm. CCBE on vastustanut toimistoyhteisöjä tilintarkastusyhteisöjen kanssa. Kysymys ei siten ole ainoastaan siitä, että asianajajien profiili laskisi vaan asianajotoiminnan sekä eettiset että lainsäädännölliset normit aidosti vaarantuisivat.

Hallitus 7.5.2021

Ettisen valiokunnan näkemys on, että toimistoyhteisökäsitteen osalta on syytä pitäytyä Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden sanamuodon mukaisessa tulkinnassa niin, että toimistoyhteisö rajataan koskemaan vain itsenäisten asianajajien ja/tai asianajoyhtiöiden (jatkossa asianajotoimistojen) välistä yhteistoimintaa.

Toimistoyhteisöstä ja sen järjestämisestä

Toimistoyhteisön muodostavat asianajotoimistot, joilla on yhteisiä toimitiloja, esimerkiksi yhteiset odotustilat, kahvihuone, kirjasto jne. Toimistoyhteisön fyysisessä järjestämisessä tulee huolehtia erityisesti vaitiolo- ja salassapitovelvollisuudesta. Neuvottelut asiakkaan kanssa tulee käydä luottamuksellisesti ja asiakirjat, sekä fyysiset että sähköiset, tulee säilyttää niin, että niiden salassapito on turvattu.

Toimistoyhteisön muodostavat myös asianajotoimistot, toimipaikasta riippumatta, joilla on yhteistä asianajotehtävien hoitamiseen osallistuvaa henkilökuntaa. Tällaista henkilökuntaa ovat ainakin sihteeri ja avustava lakimies. Sihteeri voi olla joko yhden asianajotoimiston palveluksessa, jonka palveluja muut toimistot joko ostavat tai vuokraavat tai kaikkien toimistojen yhdessä palkkaama. Avustava lakimiestä, joka ei ole asianajaja, koskien valvontalautakunta on katsonut hyvän asianajajatapan mukaiseksi menettelyn, jossa avustava lakimies on toiminut yhden toimistoyhteisön asianajotoimiston palveluksessa ja hänen palvelujaan ovat myös toiset toimistoyhteisön toimistot voineet erikseen ostaa. Näin meneteltäessä on kuitenkin huolehdittava salassapitomääräyksistä sekä siitä, että asianajotoimistojen avustavalle lakimiehelle antamat työtehtävät muutoinkin pidetään huolellisesti toisistaan erillään.

Palvellessaan eri asianajotoimistoja yhteinen sihteeri saa tietoa tahoilta, jotka ovat toisiinsa nähden salassapitovelvollisia. Asianajotoimistojen velvollisuutena on huolehtia, ettei sihteeri ilmaise saamiaan tietoja ulkopuolisille. Työnantaja-asianajotoimiston osalta tämä on toteutettavissa asianmukaisella ohjeistuksella ja muiden toimistojen osalta salassapitositoumuksella. Käytännön yhtenäistämiseksi valiokunta suosittaa, että Asianajajaliitto laatii asianajotoimistojen käyttöön salassapitositoumuspohjan.

Toimistoyhteisön muodostavat myös toimistot, jotka antavat kuvan yhteiseen lukuun tapahtuvasta asianajotoiminnasta. Joissain tapauksissa toimistoyhteisö voi mahdollisesti muodostua esimerkiksi eri paikkakunnilla toimivien toimistojen välille taikka kokonaan tai osittain ilman selkeää kiinteää toimitilaa toimivien toimistojen (ns. virtuaalitoimistot) välille. Tällaisen yhteistyön on kuitenkin oltava huomattavan laajaa ja kiinteää, ennen kuin järjestelyä voidaan pitää toimistoyhteisönä.

Hallitus 7.5.2021

Hyvän asianajajataavan määrittelemän toimistoyhteisökäsitteen ulkopuolelle voi jäädä erilaisia yhteistyömuotoja. Asianajotoimistot voivat esimerkiksi harjoittaa yhdessä sellaista markkinointia ja niillä voi olla yhteinen verkkosivu, joka ei anna kuvaa yhteiseen lukuun tapahtuvasta toiminnasta. Toimistot voivat myös kehittää erilaisia yhteisesti käytettäviä aineistopankkeja tai sähköisiä palveluja, jotka eivät näy ulospäin. Muun muassa salassapitoon liittyvistä kysymyksistä on tällöinkin luonnollisesti huolehdittava.

Erilaisissa rajatapauksissa voidaan joutua tekemään kokonaisarviointia eri kriteerien perusteella. Tällöin ulospäin muodostuva kuva yhteiseen lukuun tapahtuvasta asianajotoiminnasta on keskeisin kriteeri. Esimerkiksi pelkät yhteiset assistentti-, vastaanotto- yms. palvelut, joissa tehtävän suorittaja ei lainkaan osallistu asianajotoimittävien hoitamiseen, eivät välttämättä ole sellaista yhteistä henkilökuntaa, joka muodostaisi toimistoyhteisön. Samoin yhteinen neuvotteluhuone ei välttämättä ole erilaisissa toimistohotelliratkaisuissa eettisten ohjeiden tarkoittamaa yhteistä toimitilaa. Kyseessä on kuitenkin toimistoyhteisö, jos kokonaisarviointi johtaa siihen, että kyseessä on yhteiseen lukuun tapahtuva asianajotoiminta.

Esteellisyys asianajotoimistossa ja toimistoyhteisössä on määritelty Hyvää asianajajataavaa koskevien ohjeiden kohdissa 6.1–6.5. Esteellisyyden osalta toimistoyhteisön toimistot samaistetaan. Mikäli yksi toimistoyhteisön asianajotoimistoista on esteellinen hoitamaan tiettyä toimeksiantoa, ovat myös muut toimistot esteellisiä tähän tehtävään poikkeuksena eettisten ohjeiden kohdassa 6.5 lausuttu. Esteellisyystarkastukset tulee tehdä jokaisen asiakkaan osalta.

Kysymys toimistoyhteisöstä kaikissa edellä mainituissa tapauksissa ei ole ongelmaton, mutta tällä hetkellä ei ole kuitenkaan näköpiirissä sellaista kehitystä, että toimistoyhteisön käsitettä olisi tarpeen laajentaa siitä, mitä se hyvän asianajotavan nykyisen sanamuodon ja valvontalautakunnan ratkaisukäytännön mukaan on. Asianajotoiminnan eettisten perusarvojen toteutuminen erilaisissa asianajotoimistojen välissä väljissä yhteistyömuodoissa voidaan varmistaa myös silloin, kun toimistoja ei tulkita toimistoyhteisöksi. Toimistoyhteisön muodostavien asianajotoimistojen on ulospäin riittävästi erotuttava toisistaan. Kukin asianajotoimisto on osaltaan velvollinen huolehtimaan siitä, että asiakas on aina tietoinen siitä, minkä toimiston kanssa hän asioi / minkä toimiston asiakas hän on. Esteellisyyden, salassapidon, vaitiolovelvollisuuden, henkilökunnan valvonnan, vastuukysymysten ja selkeysvaatimusten osalta tarkemmin viitataan valiokunnan edellä mainittuihin kannanottoon 1999 ja muistioon 2010.

Yhteistyö muiden kuin asianajotoimistojen kanssa

Arvioitaessa sallittua yhteistyötä muiden kuin asianajotoimistojen kanssa, lähtökohdaksi ei voi ottaa toimistoyhteisön käsitettä, vaikkakin arvioitavaksi tulee osin samantyyppisiä kysymyksiä.

Hallitus 7.5.2021

Sinänsä erilaiset yhteistyöjärjestelyt voivat olla hyödyllisiä ja tarpeellisia. Ne voivat säästää kustannuksia, ja mahdollistaa parhaimmillaan asianajopalvelujen laajan saatavuuden. Erilainen verkostoituminen on myös asianajajille hyödyllistä, ja yhteistyö muiden alojen asiantuntijoiden kanssa voi parantaa asianajopalvelujen laatua. Yhteisjärjestelyihin voidaankin lähtökohtaisesti suhtautua myönteisesti.

Toisaalta asianajokunnan perusarvoista seuraa reunaehtoja yhteistyöjärjestelyjen toteuttamiselle. Yhteistyö on toteutettava siten, että asianajajan salassapitovelvoite toteutuu. Asianajopalvelut eivät saa sekoittua muihin palveluihin ja toiminta ja sen markkinointi tulee järjestää siten, että on aina selvää, mikä on asianajotoimintaa ja mikä ei.

Pääsääntöisesti voitaneen arvioida, että asianajotoimistojen ja muiden toimistojen välillä ovat sallittuja sellaiset yhteistyöjärjestelyt, jotka eivät asianajotoimistojen välisinä muodostaisi toimistoyhteisöä.

Yksiselitteisen kiellettyinä ei voida pitää tätä läheisempääkin yhteistyötä.

Yhteisen henkilökunnan käyttämisessä lienee mahdotonta tehdä yleistä linjanve-toa, joka soveltuisi kaikkiin tapauksiin. Esimerkiksi lakiasiantaimiston palveluksessa olevan lakimiehen käyttäminen asianajotoimiston asianajotehtävien hoitamisessa on melko lailla erityyppinen kysymys kuin se, voiko asianajotoimisto ja kiinteistöväilystoimisto palkata yhteisen vastaanottovirkailijan.

LAATI

Ettinen valiokunta 6.4.2021

Työryhmä Petra Lindberg, Pekka Suojanen ja Petri Vesa